

ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
МАЛИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІFEATURES OF COMPETITIVENESS OF SMALL
AGRARIAN ENTERPRISES OF POLTAVA REGION

У статті розглянуто основні аспекти конкурентоспроможності малих аграрних підприємств. За допомогою SWOT-аналізу виявлено сильні та слабкі сторони, можливості та загрози суб'єктів господарювання. Визначено вплив малих підприємств для економіки країни. Зокрема, з'ясовано, що високий рівень конкурентоспроможності таких господарств виконує низку важливих функцій, які покращують загальний економічний стан на ринку. Досліджено чинники, що знижують рівень конкурентоспроможності малих підприємств, спричиняють збитковість їх господарської діяльності тощо.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, аграрний сектор економіки, конкурентна боротьба, конкурентні переваги, SWOT-аналіз.

В статье рассмотрены основные аспекты конкурентоспособности малых аграрных предприятий. С помощью SWOT-анализа выявлены сильные и слабые стороны, возможности и угрозы субъектов хозяйствования. Определено влияние малых предприятий для экономики страны. Выяснено, что высокий уровень конкурентоспособности

малых предприятий выполняет ряд важных функций, которые улучшают общее экономическое положение на рынке. Исследованы факторы, которые снижают уровень конкурентоспособности малых предприятий, вызывают убыточность их хозяйственной деятельности и т. п.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность, аграрный сектор, конкурентная борьба, конкурентные преимущества, SWOT-анализ.

*The main aspects of the competitiveness of small agricultural enterprises are considered. SWOT-analysis reveals strengths and weaknesses, opportunities and threats of business entities. The influence of small enterprises on the country's economy is determined. It has been found that the high level of competitiveness of small enterprises performs a number of important functions that improve the overall economic situation on the market. The factors, which reduce the level of competitiveness of small enterprises and lead to loss-making business activities, are investigated. **Key words:** competition, competitiveness, agrarian sector of the economy, competition struggle, competitive advantages, SWOT-analysis.*

УДК 658.821:338.432

Воронько-Невіднича Т.В.к. е. н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Полтавська державна аграрна академія
Козленя К.О.студент
Полтавська державна аграрна академія
Баруздин А.А.студент
Полтавська державна аграрна академія

Постановка проблеми. Необхідність підвищення конкурентоспроможності сільського господарства визначена на державному рівні як найважливіше завдання економічної політики. Однак вжиті заходи не справили належного впливу на аграрний сектор. За роки незалежності реформування економіки країни мало розрізнений, необґрунтований характер, що призвело до різкого спаду виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства, втрати конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників на зовнішньому та внутрішньому ринках. Нині сільськогосподарські підприємства недостатньо уваги приділяють питанням підвищення конкурентоспроможності та не готові до активного ведення конкурентної боротьби незалежно від їх розмірів. Наявність тривалої кризи, сучасні ринкові відносини, а також відсутність державної підтримки сприяли практично повній втраті господарюючими суб'єктами чинників конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління окремими факторами конкурентоспроможності суб'єктів господарювання досліджували І. Ансоф, Л. Березіна, М. Єрмолов, П. Зав'ялов, П. Канінський, І. Корєєва, В. Ключак, Е. Крилатих, М. Малік, Л. Мельник, В. Месель-Веселяк, Т. Олійник, М. Портер, Н. Прокопенко, П. Саблук, А. Сміт, Р. Фатхутдінов, В. Хруцький, О. Шпичак та інші науковці. Проте, на нашу думку,

питання забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств вимагають системного підходу. Ці питання обумовили вибір теми нашого дослідження.

Незважаючи на значну кількість досліджень і публікацій, проблема підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств є актуальною. Це стосується досліджень низки проблем і напрямів підвищення конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів в Україні під час процесів інтеграції її економіки у світовий простір.

Постановка завдання. Метою статті є розробка теоретичних, методичних положень і практичних рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності малих підприємств АПК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трактуювання поняття «конкурентоспроможність» Б. Райзбергом найбільш детально розкриває процес набуття підприємством конкурентоспроможності. Автор стверджує, що конкурентоспроможність – це реальна та потенційна можливість фірм проектувати, виготовляти та збувати товари, що за ціновими та неціновими характеристиками є більш привабливими для споживачів, ніж товари їхніх конкурентів [1, с. 89].

М. Єрмолов під конкурентоспроможністю розуміє відносну характеристику, яка відображає відмінності у процесі розвитку певного виробника від виробника-конкурента як за ступенем задово-

лення власними товарами, так і за ефективністю виробничої діяльності [2, с. 40].

В. Хруцький та І. Корєєва вважають, що конкурентоспроможність – це стабільна можливість задовольняти певні потреби покупців краще, ніж конкуренти, завдяки чому вдало продавати продукцію з прийнятними фінансовими результатами для виробника [3, с. 32].

Отже, виходячи з аналізу різних тлумачень поняття, можемо стверджувати, що ця категорія містить багато чинників, зокрема потенціал і можливості підприємства, демонструє рівень виробництва та задоволення товаром тощо.

Результатом конкурентної боротьби на ринку є формування конкурентного середовища, структури ринку та його кон'юнктури. Конкурентне середовище характеризується представництвом на ринку покупців і продавців. Воно взаємопов'язане зі структурою ринку, яка залежить від характеру розподілу попиту та пропозиції по нішах і сегментах. Так само взаємопов'язана зі структурою ринку кон'юнктура, тобто цінова ситуація. Основною характеристикою конкурентного середовища є ринкова влада, яка визначає можливості здійснення тиску на ціни і товарне наповнення ринку. У зв'язку з цим розрізняють:

- маркет-мейкерів (здатні робити відчутний вплив на кон'юнктуру і товарне наповнення ринку);
- маркет-тейкерів (не здатні робити будь-який відчутний вплив на ринок і ринкову позицію) [4].

Кількісними показниками конкурентного середовища є кількість продавців, що діють на даному товарному ринку; частка, яку вони займають на даному ринку; показники ринкової концентрації. Діагностику конкурентного середовища, діяльності конкурентів варто вважати найважливішою ланкою всього процесу маркетингових досліджень, оскільки вона є умовою, гарантією успіху товару, технологій, послуг, пропонованих малими аграрними підприємствами на ринку.

Чистий прибуток як показник конкурентоспроможності завжди відігравав важливу роль у залученні нових інвесторів. Згідно з даними Державної служби статистики України прибуткових малих підприємств за 2012–2016 рр. було менше, ніж збиткових. Зазначене пояснюється складними умовами функціонування малого бізнесу. Наприклад, за результатами аналітичного дослідження керівники новостворених малих підприємств хочуть запропонувати споживачу новий інноваційний продукт, для реалізації якого необхідно закупити сучасне обладнання за кордоном, але через, наприклад, зростання валютного курсу зростуть і витрати, що стане бар'єром для впровадження інновацій. Якщо ж керівництво хоче змінити вид діяльності через явну збитковість, а коштів також не вистачає, вони закриваються [5].

Рівень конкурентоспроможності підприємства можна розглядати як за його економічною діяльністю, так і за його розміром. Останнім часом все більшу увагу приділяють саме проблематиці конкурентоспроможності малих підприємств, оскільки їм найважче пристосовуватися до ринкових умов та знаходити інвесторів.

Згідно з Господарським кодексом України малими (незалежно від форми власності) визнаються підприємства, в яких середньооблікова кількість працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятдесяти осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної 10 мільйонам євро, визначеної за середньорічним курсом Національного банку України [6].

Якщо звернутися до досвіду закордонних науковців, то можна побачити, що вони характеризують малі підприємства як такі, що найкраще розвивають конкуренцію на ринку і протистоять утворенню монополій. Високий рівень конкурентоспроможності малих підприємств виконує низку важливих функцій, які покращують загальний економічний стан на ринку [7]:

- швидко насичують ринок товарами та послугами;
- зменшують рівень безробіття в країні шляхом надання робочих місць;
- врегульовують попит і пропозицію на ринку;
- задовольняють потребу в індивідуальному попиті;
- прискорюють появу інноваційних ідей.

Вчені зазначають, що малий бізнес є невід'ємним провідним сектором економіки будь-якої держави, оскільки саме він створює 50–60% валового внутрішнього продукту та забезпечує 50–70% зайнятості населення в країнах з ринковою економікою, дає життя великому бізнесу, сприяє розвитку конкуренції, забезпечує значний рівень надходжень до бюджету та може стати вирішальним чинником у подоланні низки соціально-економічних проблем суспільства [8].

Важливо підкреслити, що діяльність малих підприємств сприяє вирішенню проблеми зайнятості через створення нових робочих місць. У багатьох країнах світу в середньому 50% усіх зайнятих припадає на малий бізнес [9]. Окрім того, завдяки успішній діяльності малих підприємств відбуваються підвищення доходів населення та поповнення бюджетних надходжень (через сплату податків), а це зменшує рівень соціального напруження в суспільстві та соціального навантаження на державу. Отже, малі форми бізнесу відіграють важливу роль у покращенні соціально-економічного становища в країні. Водночас потрібно констатувати факт, що в Україні склалася дещо відмінна ситуація, оскільки для малих підприємств характерні:

- технологічне оснащення, яке суттєво знижує інвестиційну привабливість;

- низький рівень знань керівництва в управлінні;
- недостатній досвід функціонування в ринкових умовах;
- високий рівень залежності від позикових коштів;
- постійна обмеженість у використанні ресурсів.

Одним з найпоширеніших видів аналізу конкурентних позицій підприємств на ринку є SWOT-аналіз. Результат такого аналізу можна використовувати для характеристики як наявних, так і потенційних конкурентних переваг у сільському господарстві (табл. 1).

Особливістю SWOT-аналізу є характеристика сильних і слабких сторін внутрішнього середовища об'єкта дослідження, а також виявлення його наявних можливостей і загроз.

Виробники мають ресурсний потенціал і в господарському обігу використовують його для виробництва продукції (робіт, послуг), які не завжди відповідають вимогам споживача.

Двоїстість ставлення до товару виробниками і споживачами оцінюється за певними показниками. В умовах конкуренції для господарюючих суб'єктів одним з найважливіших показників є виробничі витрати на одиницю продукції за певного рівня технічної оснащеності та озброєності праці. Примітивні технології виробництва продукції, засновані на ручній праці, оплачуваній на найнижчому рівні, можуть привести до зниження витрат на одиницю продукції. У сучасному суспільстві це є руйнуванням людських ресурсів і не може бути прогресивним напрямом будь-якого розвитку. У сільському господарстві величина виробничих витрат на одиницю продукції за рівних витрат на площу посіву або одну голову залежить від продуктивності землі й тварин.

Земельні ресурси істотно розрізняються за економічною і природною родючістю, тварини по-різному реагують на кормові ресурси та мають неоднаковий біологічний потенціал, тому на початковому рівні багато аграрних підприємств, зокрема малих, мають у своєму розпорядженні неоднакові умови, відмінності спостерігаються за фондозабезпеченістю, фондрозбросненістю, спеціалізацією, забезпеченістю кваліфікованими кадрами. Орієнтування на отримання продукції за ресурсозберігаючими технологіями виробництва забезпечує конкурентну перевагу.

В Україні прийняті нормативно-правові документи, які призначені для покращення розвитку малого підприємництва, зокрема Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [10]. Він визначає правові та економічні засади державної політики, передбачає створення програм розвитку, реалізацію яких покладено на Український фонд підтримки підприємництва. Український фонд підтримки підприємництва за державні кошти

вживає затверджених урядом заходів та програм, спрямованих на забезпечення суб'єктам малого і середнього бізнесу можливостей отримати освітню, консультаційну, гарантійну, зокрема пільгову, фінансово-кредитну підтримку. Але, на жаль, протягом тривалого періоду запланованих Кабінетом Міністрів України заходів частково не було реалізовано, причиною чого є відсутність коштів (так, на сайті Українського фонду підтримки підприємництва можна знайти саме таке пояснення щодо невжиття низки запланованих заходів) [11].

Малі форми господарювання потребують специфічних інструментів підтримки з боку держави внаслідок більшої ризикованості їх діяльності та більш складних умов доступу до додаткових ресурсів.

Оскільки малі підприємства відіграють важливу роль у забезпеченні зайнятості у сільській місцевості та підтримують соціальну сферу, зменшення кількості таких підприємств є негативним наслідком не лише для агропродовольчого сектору економіки, але й для розвитку сільських територій.

Важливою складовою формування конкурентоспроможності малих підприємств є введення інновацій у товарорух продукції, а саме розробка чи взаємодія з новими ланцюгами поставок, які є коротшими та спрямованими на створення нових «нішевих ринків».

Внаслідок недієвості державних програм щодо підтримки малого бізнесу доцільно дослідити чинники (табл. 2), що знижують рівень конкурентоспроможності малих підприємств та спричиняють збитковість господарської діяльності, з метою їх використання як основи для подальшого розроблення необхідного методичного забезпечення.

Необхідно констатувати, що причинами дефіциту коштів у малих підприємствах України є зниження курсу національної валюти, висока вартість позикових коштів, низьке фінансове планування у підприємствах, зниження обсягів продажів, зростання собівартості продукції, зростання вартості технічного оснащення.

Вирішити проблему дефіциту коштів допоможе вдосконалення механізму інвестування. Інвестиції є вагомим інструментом не тільки для «виживання на ринку», але й для перетворення підприємства на ефективний конкурентоспроможний учасник ринку. Сьогодні для того, щоб бути інвестиційно привабливим, а в подальшому конкурентоспроможним, не обов'язково мати найновітніші технічні засоби або модернізовані приміщення, адже можна отримати гроші на розвиток свого бізнесу, лише маючи виграшну інноваційну ідею.

Висновки з проведеного дослідження. Кризове становище економіки держави загалом та аграрного сектору зокрема потребує негайних рішень. Низький рівень конкурентоспроможності малих підприємств стає перешкодою до їх ефективного функціону-

Таблиця 1

Матриця SWOT-аналізу малих аграрних підприємств Полтавської області

	СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
ВНУТРІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне економіко-географічне положення, близькість до перспективних ринків збуту. 2. Агрокліматичні ресурси, сприятливі для обробітку культур. 3. Досконале знання свого ринку, своїх покупців, їхніх потреб та потенційних можливостей. 4. Швидка реакція на зміну кон'юнктури ринку та уподобань споживача. 5. Високий рівень вмотивованості. 6. Ресурсозбереження та зменшення енергоємності сільськогосподарського виробництва. 7. Зростання ролі екологічно чистого агровиробництва у світі, динамічне розширення попиту на його продукцію. 8. Низькі витрати на управління. 9. Поєднання професій і посад. 10. Ефективніше використання робочого часу. 11. Швидкість прийняття рішень. 12. Концентрація зусиль на одному напрямі. 13. Можливість залучення висококваліфікованих спеціалістів. 14. Відсутність потреби у великому стартовому капіталі. 15. Висока оборотність ресурсів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Значний комерційний ризик, пов'язаний із залученням особистих коштів. 2. Значний рівень ризикованості господарювання. 3. Низький рівень управління (зокрема, фінансового). 4. Слабка економічна стійкість. 5. Залежність від рівня інфляції. 6. Значна питома вага збиткових господарств, майже повсюдна збитковість тваринництва. 7. Високі витрати виробництва через застарілі технології, методи управління, необізнаність керівників підприємств про досягнення аграрної науки. 8. Нижча продуктивність праці, наявність прихованої інтенсифікації за рахунок використання сімейної праці. 9. Слабша сприйнятливості до досягнень науково-технічного прогресу.
	МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Збільшення обсягу експорту продукції під час розширення каналів збуту як в сусідні регіони, так і за кордон. 2. Зниження витрат виробництва на основі впровадження ресурсозберігаючих технологій, оновлення ресурсної бази. 3. Збільшення обсягів державної та регіональної підтримки сільського господарства. 4. Розширення переробного сектору. 5. Посилення конкурентних позицій сільського господарства області. 6. Гарантування якості та безпеки продукції для споживачів. 7. Зміцнення позицій, розширення потенціалу для експорту сертифікованої продукції. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Можливість задоволення потреб регіонального ринку за рахунок зовнішніх постачальників. 2. Зниження інвестиційно-інноваційної активності. 3. Зниження попиту на продукцію внаслідок дії переважно сусідніх областей. 4. Відтік економічно активного населення з села. 5. Підвищення процентних ставок по кредитах для сільського господарства. 6. Висока вартість позикових коштів. 7. Відсутність суттєвих пільг в оподаткуванні. 8. Відсутність дієвого механізму страхування ризиків у сільському господарстві. 9. Гірший доступ до кредитних та інших фінансових ресурсів.

Таблиця 2

Чинники, які впливають на рівень конкурентоспроможності малих підприємств

Вид групи	Чинники
Економічні	Місткість ринку, економічний потенціал, джерела фінансування (дефіцит коштів).
Нормативно-правові	Пільги, надані підприємству, монопольні позиції на ринку.
Чинники структурного характеру	Рівень інтеграції процесу виробництва.
Адміністративні	Обмеження діяльності виробників.
Інфраструктура ринку	Відкритість ринку праці, розвиток дистриб'юторської мережі.
Технічні	Рівень розвитку науки, технологічні особливості матеріалів.
Інформаційні	База даних про виробників, покупців та інфраструктуру ринку.
Географічні	Розташування підприємства відносно ресурсів, межі ринків.
Демографічні	Кількість населення, зростання міграції населення.
Неправові	Нечесна конкуренція, бюрократизм.

Джерело: складено за даними [12; 13]

вання. Діагностика є одним із інструментів для прийняття рішень щодо вибору конкурентної стратегії, тому запропонована методика дає змогу визначити позицію підприємства на ринку та його слабкі сторони, нівелювання яких у майбутньому посилює його конкурентоспроможність.

Конкурентоспроможність малих аграрних підприємств необхідно розглядати не тільки як можливість ефективного використання стратегічного потенціалу, але й як здатність підприємства швидко реагувати на зміни потреб споживачів, ймовірність застосування адекватних дій на нововведення конкурентів, необхідність створення механізму стратегічного управління конкурентоспроможністю.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Райзберг Б., Лозовський Л., Стародубцева Е. Сучасний економічний словник. 5 вид. Москва: Інфрo-M, 2009. 536 с.
2. Ермолов М. Чем отличается конкурентоспособность фирмы от конкурентоспособности товара. Как продать ваш товар на рынке? Москва: Мысль, 1990. 364 с.
3. Воловодюк С. Вплив державних інституцій на формування конкурентоспроможності вітчизняного виробника. Економіка, фінанси, право. 2013. № 8. С. 27–30.
4. Фіщук Б., Лукашенко О., Хмарук О. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції. Зб. наук. пр. ВНАУ. 2012. URL: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/807.pdf>.
5. Чеберяк О. Передумови та об'єктивна необхідність модернізації аграрного сектору економіки України. Агросвіт. 2014. № 4. С. 44–51.
6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV (із змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/aws/show/4618-17/paran178#n178>.
7. Солоїд О. Підвищення конкурентних позицій малих підприємств за умов розвитку глобалізації. Вісник Хмельницького національного університету. 2013. № 4. Т. 2. URL: <http://elar.khnu.km.ua>.
8. Кавтиш С., Колісна Т. Аналіз діяльності підприємств малого бізнесу та шляхи підвищення їх прибутковості. Ефективна економіка. 2013. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2028>.
9. Federal Economic Statistics Advisory Committee. URL: <http://www.bls.gov/home.htm>.
10. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
11. Український фонд підтримки підприємництва. URL: <http://ufpp.gov.ua>.
12. Азоев Г., Челенков А. Конкурентные преимущества фирмы. Москва: ОАО Типография «Новости», 2000. 256 с.
13. Мілевський С., Мілов О. Моделі аналізу та управління конкурентоспроможністю промислових підприємств. Харків: Вид. ХНЕУ, 2007. 156 с.

REFERENCES:

1. Rayzberh B. (2009) Suchasnyy ekonomichnyy slovnyk [Modern economic dictionary]. Moscow: Infro-M, vol. 5, 536 p.
2. Ermolov M. Chem otlychaetsya konkurentosposobnost' fyrmы ot konkurentosposobnosti tovara (1990) [What distinguishes the competitiveness of a company from the competitiveness of a product]. – Moscow: Mysl', 364 p.
3. Volovodyuk S. Vplyv derzhavnykh instytutsiy na formuvannya konkurentospromozhnosti vitchyznyanoho vyrobnyka (2013) [Influence of state institutions on the competitiveness of domestic producers]. Ekonomika, finansy, pravo, no. 8, pp. 27–30.
4. Fishchuk B., Lukashenko O., Khmaruk O. (2012) Konkurentospromozhnist' sil's'kohospodars'koyi produktsiyi [Competitiveness of agricultural products] zb. nauk. pr. VNAU, Available at: <http://etson'ournal.vsau.org/files/pdfa/807.pdf> (accessed 22.01.2018).
5. Cheberyak O. (2014) Peredumovy ta ob'yektivna neobkhidnist' modernizatsiyi ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrayiny [Prerequisites and the objective need to modernize the agrarian sector of Ukraine's economy] Ahrosvit, no. 4, pp. 44–51.
6. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (2003) [Information from the Verkhovna Rada of Ukraine] Hospodars'kyy kodeks Ukrayiny vid 16.01.2003 № 436-IV [Commercial Code of Ukraine dated January 16, 2003 No. 436-IV], no. 18, no. 19–20, no. 21–22, p. 144. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4618-17/paran178#n178> (accessed 21.01.2018).
7. Soloyid O. (2013) Pidvyshchennya konkurentnykh pozytsiy malykh pidpryyemstv za umov rozvytku hlobalizatsiyi [Increasing the competitive position of small enterprises in the context of globalization], Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu no. 4, Available at: <http://elar.khnu.km.ua> (accessed 21.01.2018).
8. Kavtysh S. Analiz diyal'nosti pidpryyemstv maloho biznesu ta shlyakhy pidvyshchennya yikh prybutkovosti (2013) [Analysis of the activities of small businesses and ways to increase their profitability]. Efektyvna ekonomika, no. 5, Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2028> (accessed 21.01.2018).
9. Federal Economic Statistics Advisory Committee. Available at: <http://www.bls.gov/home.htm> (accessed 17.01.2018).
10. Zakon Ukrayiny : Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i seredn'oho pidpryyemnytstva v Ukrayini [Law of Ukraine: On Development and State Support to Small and Medium-Sized Entrepreneurship in Ukraine]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua> (accessed 17.01.2018).
11. Ukrayins'kyy fond pidtrymky pidpryyemnytstva [Ukrainian Business Support Foundation]. Available at: <http://ufpp.gov.ua/> (accessed 19.01.2018).
12. Azoev H. Konkurentny preymushchestva fyrmы (2000) [Competitive advantages of the company]. Moscow: OAO Typhrafyya "Novosty", p. 256.
13. Milevs'kyy S. Modeli analizu ta upravlinnya konkurentospromozhnisty promyslovykh pidpryyemstv (2007) [Models of analysis and management of the competitiveness of industrial enterprises]. Kharkiv: vol. KhNEU, p. 156.

Voron'ko-Nevidnicha T.V.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Management
Poltava State Agrarian Academy

Kozlenya K.O.

Student
Poltava State Agrarian Academy

Baruzdin A.A.

Student
Poltava State Agrarian Academy

FEATURES OF COMPETITIVENESS OF SMALL AGRARIAN ENTERPRISES OF POLTAVA REGION

The need to increase competitiveness of agriculture is defined at the state level as the most important task of economic policy. However, the measures taken did not have a proper impact on the agrarian sector. During the years of independence, the reform of the country's economy was fragmented, groundless, which led to a sharp decline in agricultural production and food production, and the loss of competitiveness of domestic producers on the external and internal markets. At present, agricultural enterprises don't pay enough attention to competitiveness issues and are not ready for active competition, regardless of their size. The existence of a long-term crisis, modern market relations, as well as the lack of state support, contributed to the almost complete loss of economic agents of competitiveness.

The attention is drawn to the fact that small business is an integral leading sector of the economy of any state, because it creates 50–60% of gross domestic product and provides 50–70% of employment in countries with market economy, gives life to big business, contributes to the development of competition, provides a significant level of revenues to the budget and can become a decisive factor in overcoming a number of socio-economic problems of society.

It has been investigated that small forms of management need specific support tools from the state due to their higher risk of their activities and more difficult access to additional resources. It should be noted that the reasons for the shortage of funds in small enterprises of Ukraine are the decline of the national currency, high cost of borrowed funds, low financial planning in enterprises, decrease in sales volumes, and increase in the cost price of products, increase in the cost of technical equipment.

It is therefore obvious that the crisis situation of the state economy as a whole and the agrarian sector in particular requires immediate solutions. The low level of competitiveness of small businesses is an obstacle to their effective functioning. Diagnosis is one of the tools for making decisions about choosing a competitive strategy, therefore the proposed method allows determining the position of the company in the market and its weaknesses, the leveling of which in the future will increase its competitiveness.

Competitiveness of small agricultural enterprises should be considered not only as an opportunity to effectively use strategic potential, but also the ability of the enterprise to respond quickly to changes in the needs of consumers, the likelihood of adequate actions to innovate competitors and also the need to create a mechanism for strategic competitiveness management.